

בעל בית ואורח – למי שייכת היהדות?

חלק א' - בעל הבית

מטרה: נדון במושג "בעל הבית"

1. נשאל- מהו בעל בית? את התשובות נכתוב על לוח/פלקט (כמעין שמש אסוציאציות).

נתחלק לארבע קבוצות. כל קבוצה מקבלת תחום חיים ועליה לענות על השאלות הבאות:

- האם אני מרגישה בתחום זה בעלת בית? למה?
- מיהו בעל הבית של תחום זה?
- האם יום אחד אני אוכל להרגיש בעלות על תחום זה?

תחומים: בית הספר, התנועה, חוג אה"צ, המושב שלי.

חלק ב' - רבי ינאי והאורח

מטרה: נלמד יחד את מדרש רבי ינאי והאורח

2. נקרא את מדרש רבי ינאי והאורח. המדריך יקרא שורה ויסביר לחניכים את ההסבר של השורה. שימו לב שזהו טקסט בשפה גבוה. יש לוודא שכל החניכים מבינים לכן ההסבר לכל שורה הוא חשוב. יש חשיבות לקריאה מקדימה של המדרש והבנת כלל ההסברים לפני הקריאה עם החניכים.

המדרש:

מעשה ברבי ינאי שהיה מהלך בדרך וראה אדם אחד שהיה משפך ביותר.

משופע= מהמילה שפע. ניתן לייחס תואר זה לאדם עשיר או לתלמיד חכם.

אמר לו: ישגיח רבי להתקבל אצלנו?

אמר לו: הן.

רבי ינאי עושה צעד, ומזמין את אותו אדם להתארח אצלו. אותו אדם מסכים להיכנס לתפקיד של האורח.

הכניסו לביתו, האכילו והשקהו.

בדקו במקרא ולא מצאו, במשנה ולא מצאו, באגדה ולא מצאו, בתלמוד ולא מצאו.

רבי ינאי ממלא את תפקיד "בעל הבית" - הוא מאכיל ומשקה, אבל, ועם זאת, תוך כדי הארוחה הוא גם בודק את האורח שלו. מה הוא בודק? רבי ינאי בודק עד כמה האורח שלו מבין בתורה, ושואל אותו שאלות על מנת לבדוק האם הוא תלמיד חכם.

האורח לא עונה, מסתמא אינו יודע. האורח נקלע למצב מביך, ובעל הבית דוחק ודוחק. מדוע רבי ינאי דוחק כל-כך? האם הוא לא חושש לבייש את אורחו? האם ישנה אפשרות שהאורח כן יודע, והוא פשוט אינו מעוניין לשתף פעולה עם המבחן הזה?

רבי ינאי מאוכזב, אולי אפילו כועס. הוא מנסה חשוב האם החיצוניות של האדם יצרה אצלו בלבול. חשוב לציין, איש עשיר ככל הנראה לומד בישיבה יוקרתית ועל כן הוא וודאי תלמיד חכם.

אמר לו: טל וברך.

רבי ינאי שואל את האורח: תשתה קפה לפני שתלך? רבי ינאי רוצה כבר להיפטר מהאורח הזה. ברכת המזון היא ברכה המסיימת את הארוחה ואת האירוח, והרי "האורח מברך - כדי שיברך את בעל הבית".

אמר לו: יברך ינאי בביתו.

האם האורח אינו יודע שעל האורח לברך? אולי אפילו אינו יודע לברך את ברכת המזון?! - אין ספק שרבי ינאי טעה בשיפוטו. לא בן תורה, ולא תלמיד חכם. לא עשיר ולא נעליים.

אולי האורח כן יודע לברך, אך אינו מעוניין לברך. אולי האורח אינו מעוניין לשקר. הרי רבי ינאי בייש אותו.

אמר לו: יכול אתה לומר מה שאני אומר לך?

אמר לו: הן.

רבי ינאי שואל את האורח: תוכל לחזור מילה במילה אחרי מה שאני אומר? כמו ילד קטן כשמלמדים אותו פסוקים ראשונים. נראה שרבי ינאי לא רוצה לוותר על הברכה, ובאופן מגוחך אפילו, מעוניין להקריא לאורח את הברכה, שהאורח צריך לברך אותו כמארח. לאורח אין רגשי נחיתות. הוא אינו נעלב. הוא מסכים.

אמר לו: אמר: אכל כלב פתו של ינאי.

רבי ינאי אינו מעוניין בברכה של האורח. אם לאורח אין רגשי נחיתות, אם הוא לא נעלב - אז נעליב אותו באמת, שיתבייש לו. לא לדעת תורה ולא להתבייש בזה. ממש כמו כלב. מי שאין בו תורה, ניזון בדיוק כמו כלב.

ישנן שתי התניות, כמעט אוטומטיות, כשנעלבים: להתקפל, להיעלם, לברוח או להעליב חזרה. כשאומרים לך כלב - האוטומט הוא, אני כלב?! אבא שלך כלב. אפשר כמובן להתעלם, ולא להבין שעלבו בך. במקרים אחרים, אפשר גם לשמור על קור רוח ולומר: אכן, אינני יודע. אתה הרב, וזוהי האחריות שלך ללמד אותי. אפשר גם, אם האורח אכן משופע ביותר, ללמד את בעל הבית פרק חשוב.

עמד ותפסו.

אמר לו: ירשתי אצלך ואתה מונעה ממני!

אמר לו: מהי ירשתך אצלי?

אמר לו: פעם אחת עברתי לפני בית ספר ושמעתי קול תינוקות שאומרים: תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב - מורשה קהלת ינאי לא נאמר כאן, אלא קהלת יעקב!

תורה צוה לנו משה - מורשה קהילת יעקב. זהו פסוק בסיסי, שילדים בתלמוד תורה יודעים לצעוק בכל פה. מקריאים להם מילה במילה תורה, צינה, ל-נו, והם חוזרים אחריהם מילה במילה, ולבסוף זוכים באיזה ממתק. כלומר, האורח מתפלא בפני רבי ינאי ואומר לו: את הפסוק הכל-כך בסיסי הזה, לא הבנת, רבי ינאי! - התורה אינה רק שלך, אלא גם שלי. התורה אינה רק של מי שידע אותה, אלא גם של מי שאינו יודע אותה. התורה אינה רק של תלמידי החכמים, אלא של כולם. יתר על-כן, תורה איננה ידע, ואינה נקנית בידע. תלמיד חכם אינו חמור נושא ספרים. ומה בדקת האם אני יודע מקרא, משנה, אגדה ותלמוד?! - זה לא שם. אם ביקשת לבדוק האם אני תלמיד חכם, מה בדקת שם?!

אמר לו: "למה זכית לאכל על שלחני?".

רבי ינאי מתחיל לקלוט. יש משהו בדברי האורח. אכן, זיהיתי נכון, ויש משהו באורח שלי. אבל מהו? אם העניין הוא לא ידע, אז מה כן העניין?

אמר לו: מימי לא שמעתי דבר רע והחזרתי לבעליו, ולא ראיתי שנים מריבים זה עם זה ולא עשיתי שלום ביניהם.

כלומר, האורח מסביר לרבי ינאי: תורה היא לא כמה אתה יודע, תורה היא איך אתה מתנהג. בן תורה או תלמיד חכם אינו ה"ידען", אלא "טוב הלב". התורה היא חברתית. לימוד תורה דורש הפנמה שמתבטאת בהתנהגות. והנה רבי ינאי, קראת לי כלב, ולא החזרתי לך. עתה גם לא אצא מהבית עד שלא נשלים.

אמר לו: כל-כך דרך-ארץ אצלך וקראתיך כלב?!

תורה היא לא כמה אתה יודע, תורה היא איך אתה מתנהג. בן תורה או תלמיד חכם אינו ה"ידען", אלא "טוב הלב".

נשאל-

- מה הבנתם מהסיפור?
- מה טענתו של האורח אל מול בעל הבית?
- איפה רבי ינאי הרגיש בתפקיד "בעל הבית"?
- האם לדעתכם האורח הרגיש בתפקיד האורח גם ביהדות?

חלק ג'- של מי היהדות?

מטרה: נבדוק האם אנחנו אורחים או בעלי בית בתרבות היהודית

3. סקר שוק - נבקש מהחניכים לבחור מספר מ1 עד 10 שמתאר את התחושה שלהם כלפי היהדות. 1= אורח, 10= בעל הבית. נבקש מהחניכים להסתדר בשורה לפי המספרים שבחרו.
נבקש ממשיהו אקראי לספר למה בחר דווקא את המספר אותו הוא בחר.

נשאל:

- האם לדעתכם המספרים יכולים להשתנות במהלך החיים שלנו? כלומר, האם אנחנו תמיד נשאר במספר אותו בחרנו?
- האם אתם חושבים שיש אירועים בחיים שלנו שמשנים את המספר שלנו, כלומר עושים אותנו יותר אורחים או יותר "בעלי בית"?
- האם הייתם רוצים לזוז יותר לכיוון האורח או יותר לכיוון "בעל הבית"?
- מה קובע את המספר שלי?

4. נסכם- להיות "בעלי בית" או להיות אורחים ביהדות זוהי בחירה שלנו. במהלך החיים שלנו אנחנו זזים בין המספרים. לפעמים ישנם אירועים מכוננים שעוזרים לנו לזוז בין המספרים. לדוגמא- בר מצווה מקרב מאוד אל היהדות. עלינו לזכור תמיד שהבחירה להיות במספר מסוים היא שלנו. בידנו נמצאת ההחלטה להתקרב אל התרבות היהודית או להתרחק ממנה. אנחנו נרגיש האם אנחנו אורחים או האם אנחנו בעלי הבית. כמו במדרש של רבי ינאי, האורח לא ראה את עצמו אורח כמו שרבי ינאי ראה אותו ככזה. המסר העיקרי הוא שהיהדות היא לא רק כמה אנחנו מבינים, מכירים את המנהגים, או יודעים דברי חכמים, אפשר פשוט להרגיש יהודי.

שורה תחתונה -היהדות היא של כולנו. אם אני חילוני אני לא בהכרח אורח ביהדות. אפשר להרגיש יהודי גם בלי להיות דתי.